

DEW-WWRKS.055.7.2025.JKP
Warszawa, 14 maja 2025 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Odpowiedź na interpelację nr 9332

Szanowny Panie Marszałku,

składam na Pana ręce odpowiedź na interpelację Posła na Sejm RP Pana Marka Matuszewskiego, w sprawie poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w Polsce w zakresie dostępności infrastruktury, rynku pracy, świadczeń oraz usług rehabilitacyjnych.

Szanowny Panie Pośle,

odnosząc się do zagadnień wyrażonych w punktach 1 i 4 interpelacji, dotyczących dostosowania infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz wyzwań związanych z edukacją włączającą i integracją społeczną, przekazuję kluczowe informacje w zakresie punktu 1 pozyskane, zgodnie z właściwością, z Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, Ministerstwa Infrastruktury oraz informacje w zakresie punktu 4, zgodnie z właściwością Ministra Edukacji.

Dostosowanie infrastruktury do potrzeb uczniów i osób z niepełnosprawnościami

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, jako koordynator polityki dostępności w Polsce, jest odpowiedzialne za wdrażanie ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami¹ (dalej: „UZD”) oraz rządowego Programu Dostępność Plus (dalej: 2 „Program”). UZD nałożyła na podmioty publiczne szereg obowiązków w zakresie dostępności, a Program umożliwia finansowanie wielu cennych inicjatyw z tego zakresu. Podmioty publiczne zobowiązane są do zapewnienia co najmniej minimalnych wymagań w zakresie dostępności architektonicznej, informacyjno-komunikacyjnej i cyfrowej. Ponadto UZD uruchomiła możliwość złożenia skargi na brak dostępności, która pozwala na egzekwowanie wymagań w zakresie dostępności, w stosunku do podmiotów publicznych. UZD wprowadziła również obowiązek raportowania dostępności przez podmioty publiczne co 4 lata. Badanie w tym zakresie jest realizowane

w 2025 r., a jego wyniki pokażą w jakim stopniu podmioty publiczne spełniają minimalne wymagania w zakresie dostępności, wskazane w art. 6 UZD. Na mocy przepisów UZD w 2019r. uruchomiono również Fundusz Dostępności (dalej: „FD”), którym zarządza Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Od początku działania FD zawarto 413 umów na łączną kwotę 367,4 mln zł, z czego 89 umów na kwotę 105,4 mln zł dotyczyło budynków użyteczności publicznej. Dzięki wsparciu środków z FD zakończono realizację 294 inwestycji na łączną kwotę 233,3 mln zł, z czego 69 inwestycji na kwotę 72,3 mln zł dotyczyło budynków użyteczności publicznej.

W ramach koordynacji rządowego Programu, MFiPR oraz inne podmioty zaangażowane we wdrażanie Programu podejmują liczne inicjatywy na rzecz większej dostępności architektonicznej. W obszarze architektury wiodącym podmiotem jest Ministerstwo Rozwoju i

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 2240.

Technologii, które obecnie prowadzi prace nad nowym rozporządzeniem w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Projekt nowego rozporządzenia zakłada szereg zmian służących zapewnieniu większej dostępności budynków nowych, jak i tych podlegających przebudowie czy zmianie sposobu użytkowania, w tym m.in. obowiązek wyposażenia w windę budynku użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego, mającego dwie lub więcej kondygnacji. W ramach Programu prowadzonych jest też wiele innych inicjatyw w celu zapewnienia większej dostępności obiektów użyteczności publicznej oraz przestrzeni miejskich. Ze środków funduszu celowego PFRON realizowany jest 3 program pn. „Dostępna przestrzeń publiczna”, którego celem jest zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do przestrzeni publicznej, informacji i komunikacji, a także technologii i urządzeń wspomagających ich funkcjonowanie. Jednocześnie MFiPR jako podmiot odpowiedzialny za wydatkowanie środków z Funduszy Unii Europejskiej, już w 2018 roku opracował tzw. „standardy dostępności” dla polityki spójności, których spełnianie jest wymagane przy realizacji wszystkich projektów współfinansowanych z funduszy europejskich - zarówno przez podmioty publiczne i prywatne. Oznacza to, że wszystkie inwestycje realizowane przy wsparciu środków z UE w tym np. projekty dotyczące rewitalizacji miast, renowacji budynków, zakupu środków transportu, remontu inwestycji i obiektów transportowych itp. muszą być dostępne dla osób z niepełnosprawnościami².

Działania w zakresie skutecznego egzekwowania przepisów dotyczących dostosowywania budynków i infrastruktury transportowej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami są opisane w ww. sprawozdaniach z realizacji Programu w obszarach Architektura i Transport. W ramach Standardów dostępności dla polityki spójności 2021-2027 opracowano również Standard Transportowy oraz Standard Architektoniczny, które określają parametry dostępności dla infrastruktury i pojazdów komunikacji oraz dla budynków. Każdy z tych standardów zawiera szereg szczegółowych wymagań, których niespełnienie skutkować może rozwiązaniem umowy o dofinansowaniu inwestycji i zwrotem środków wraz z odsetkami. Podkreślić jednak należy, że w pierwszej kolejności podejmowane są działania naprawcze, służące realnej poprawie zidentyfikowanych uchybień, tak by z określonej infrastruktury czy środków transportu skorzystały również osoby ze szczególnymi potrzebami.

Dodatkowo, na podstawie zarówno UZD jak i ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych³, wprowadzono możliwość złożenia wniosku o zapewnienie dostępności architektonicznej i/lub informacyjno-komunikacyjnej oraz żądania zapewnienia dostępności cyfrowej. W przypadku nieuzasadnionej odmowy zapewnienia dostępności istnieje możliwość złożenia skargi na brak dostępności. Do końca marca 2025 r. złożono już 165 skarg na brak dostępności architektonicznej lub informacyjno-komunikacyjnej, ogółem oraz wydano 19 decyzji nakazujących zapewnienie dostępności. Ponadto, na podstawie UZD, wprowadzono również instytucję koordynatora do spraw dostępności, który odpowiada za wdrażanie przepisów UZD w organach władzy publicznej, w tym za wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami w dostępie do usług świadczonych przez dany podmiot oraz monitorowanie stanu zapewniania dostępności tym osobom.

Przepisy rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 24 czerwca 2022 r. w sprawie przepisów techniczno-budowlanych dotyczących dróg publicznych⁴, określają podstawowe warunki, jakie powinny spełniać projektowane, budowane oraz przebudowywane drogi publiczne. Zgodnie z § 9

² Standardy te można znaleźć na stronie internetowej pod adresem: [Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027 - Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej](#) Więcej informacji o wszystkich działaniach na rzecz dostępności zawartych jest w rocznych sprawozdaniach z realizacji Programu, które dostępne są corocznie przekazywane do wiadomości Rady Ministrów i publikowane na stronie internetowej pod adresem [O Programie - Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej](#)

³ Dz. U. z 2023 r. poz. 1440.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 1518

ust. 1 droga powinna spełniać w cyklu życia drogi co najmniej podstawowe warunki dotyczące m. in. dostępności. Warunek dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami spełnia droga użyteczna dla wszystkich w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania, na zasadach równości z innymi osobami, zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego. Zatem obowiązujące przepisy nakazują bezwzględnie zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami przy projektowaniu, budowie lub przebudowie dróg publicznych. Organ administracji architektoniczno-budowlanej przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę lub odrębnej decyzji o zatwierdzeniu projektu zagospodarowania działki lub terenu oraz projektu architektoniczno-budowlanego sprawdza m. in. zgodność projektu zagospodarowania działki lub terenu z przepisami, w tym techniczno-budowlanymi, na co wskazuje przepis art. 35 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁵. Zatem, sprawdzeniu przez organ powinna podlegać również kwestia zapewnienia dostępności.

Ponadto, Minister Infrastruktury wydaje oraz rekomenduje wzorce i standardy (WiS) dotyczące przygotowania inwestycji w zakresie dróg publicznych, budowy, przebudowy, remontu, utrzymania lub ochrony tych dróg. WiS są przeznaczone do dobrowolnego stosowania i nie stanowią obligatoryjnych przepisów techniczno-budowlanych. Wymagania zawarte w WiS formułowane są przy nadrzędnym założeniu konieczności dążenia do standaryzacji, ujednoczenia i zwiększania czytelności dróg publicznych pod względem parametrów funkcjonalno-technicznych oraz zachowaniu zasad projektowania uniwersalnego tj. projektowania w sposób pozwalający na użytkowanie dróg przez wszystkich ludzi, w możliwie szerokim zakresie, bez potrzeby adaptacji lub specjalnego projektowania. Wszystkie dotychczas rekomendowane WiS publikowane są na stronie internetowej⁶.

Ministerstwo Infrastruktury, w obszarze kolejnictwa, podejmuje szereg działań mających na celu stopniowe likwidowanie istniejących barier oraz dostosowanie transportu kolejowego do potrzeb osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej możliwości poruszania się. Wpisują się one w Krajowy plan wdrażania technicznych specyfikacji interoperacyjności, odnoszących się do dostępności systemu kolei Unii dla osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej możliwości poruszania się (TSI PRM). Obejmują one w szczególności zadania realizowane przez Polskie Koleje Państwowe S.A. i PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. obejmujące budowę lub przebudowę istniejącej infrastruktury kolejowej (dworców i przystanków kolejowych) oraz zakup przez PKP Intercity S.A. i innych przewoźników kolejowych nowoczesnego pasażerskiego taboru kolejowego. Największymi programami rozwoju kolei są m.in. Krajowy Program Kolejowy do 2030 roku (z perspektywą do roku 2032), Rządowy program budowy lub modernizacji przystanków kolejowych na lata: 2021-2025. Ponadto, PKP SA realizuje Program Inwestycji Dworcowych. Działania te są długofalowe i wymagają zaplanowania oraz zapewnienia na ten cel znacznych środków finansowych. Mając na uwadze potrzeby przewozowe osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej zdolności ruchowej, organizator publicznego transportu zbiorowego organizując przewozy o charakterze użyteczności publicznej, zgodnie z art. 21 ust. 1a ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym⁷, przy udzielaniu zamówienia publicznego na wykonywanie publicznego transportu zbiorowego zobowiązany jest do uwzględnienia konieczności zapewnienia w środkach transportu rozwiązań technicznych służących zapewnieniu ich dostępności dla osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej zdolności ruchowej. Również w umowie o świadczenie usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego zawieranej przez organizatora publicznego transportu zbiorowego z operatorem, określa się m.in. wymagania w stosunku do środków transportu, w tym dotyczące wprowadzania nowoczesnych rozwiązań technicznych, a także ich dostosowania do potrzeb osób

⁵ Dz. U. z 2025 r. poz. 418

⁶ <https://www.gov.pl/web/infrastruktura/wymagania-techniczne-w-drogownictwie>

⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 285

niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej zdolności ruchowej (art. 25 ust. 3 pkt 5 ww. ustawy). Organizatorzy publicznego transportu zbiorowego, na podstawie ww. przepisów ustawy, są zobowiązani do zapewnienia właściwych warunków przewozowych osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej zdolności ruchowej. Ponadto, organizatorzy publicznego transportu zbiorowego, w celu wsparcia w uruchamianiu deficytowych linii komunikacyjnych w przewozach o charakterze użyteczności publicznej w transporcie autobusowym mogą korzystać ze wsparcia ze środków Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej (FRPA). W ramach Funduszu organizatorzy otrzymują dopłatę do kwoty deficytu pojedynczej linii komunikacyjnej w przewozach autobusowych o charakterze użyteczności publicznej. Zgodnie z art. 11a ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 16 maja 2019 r. o Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej⁸ wojewoda rozpatrując wnioski o objęcie dopłatą z Funduszu bierze pod uwagę m.in. realizację potrzeb osób niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej zdolności ruchowej w zakresie dostępu do przewozów na liniach komunikacyjnych w przewozach autobusowych o charakterze użyteczności publicznej, dla których organizator złożył wnioski.

W rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 7 stycznia 2025 r. w sprawie wniosków o objęcie w danym roku budżetowych dopłatą z Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej⁹ określono, że wojewoda biorąc pod uwagę ww. kryterium będzie oceniał sposób realizacji potrzeb osób niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej zdolności ruchowej w zakresie dostępu do przewozów na liniach komunikacyjnych w przewozach autobusowych o charakterze użyteczności publicznej, dla których organizator złożył wnioski, w tym liczbę przystanków komunikacyjnych i dworców realizujących przynajmniej jeden ze standardów, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 3 lit. a ustawy o publicznym transporcie zbiorowym lub przynajmniej jeden ze standardów określonych w art. 16 ust. 2 ustawy o publicznym transporcie zbiorowym, w odniesieniu do dostępności tych obiektów dla osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej sprawności ruchowej w stosunku do ogólnej liczby przystanków i dworców na liniach komunikacyjnych, które zostaną uwzględnione w rozkładzie jazdy linii komunikacyjnych. W związku z powyższym w ramach przekazywania dopłaty z Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej, premiowane jest uwzględnienie potrzeb osób niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że Ministerstwo Edukacji Narodowej za pośrednictwem systemu informacji oświatowej (SIO) gromadzi informacje o zakresie dostosowania szkoły i placówki oświatowej do potrzeb osób niepełnosprawnych w kategoriach:

- a) dostosowana całkowicie,
- b) częściowo dostosowana,
- c) niedostosowana.

Wśród szkół i placówek oświatowych oraz zespołów, które przekazały do bazy danych SIO powyższą informację, 76% wykazało dostosowanie całkowite lub częściowe, a 24% – brak dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Tabela 1. Liczba podmiotów, które wykazały zakres dostosowania, z pionem ogólnokształcącym, bez szkół dla dorosłych, według zakresu dostosowania do potrzeb niepełnosprawnych w roku szkolnym 2024/2025, dane systemu informacji oświatowej (SIO) stan na 24.04.2025 r.

Typ podmiotu	Całkowicie dostosowany	Częściowo dostosowany	Niedostosowany	Razem
--------------	------------------------	-----------------------	----------------	-------

⁸ Dz. U. z 2024 r. poz. 402

⁹ Dz. U. z 2025 r. poz. 35

	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba jednostek
Przedszkole	980	14,3%	4 068	59,2%	1 821	26,5%	6 869
Szkoła podstawowa	1 140	11,1%	6 846	66,7%	2 283	22,2%	10 269
Liceum ogólnokształcące	215	13,4%	959	59,6%	434	27,0%	1 608
Technikum	127	9,2%	872	63,3%	379	27,5%	1 378
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	200	45,7%	228	52,1%	10	2,3%	438
Ogólnokształcąca szkoła muzyczna I stopnia	4	10,0%	26	65,0%	10	25,0%	40
Ogólnokształcąca szkoła muzyczna II stopnia	3	12,0%	17	68,0%	5	20,0%	25
Liceum sztuk plastycznych	6	12,8%	30	63,8%	11	23,4%	47
Ogólnokształcąca szkoła baletowa		0,0%	1	25,0%	3	75,0%	4
Zespół wychowania przedszkolnego	1	14,3%	4	57,1%	2	28,6%	7
Punkt przedszkolny	64	20,7%	184	59,5%	61	19,7%	309
Branżowa szkoła I stopnia	166	13,2%	782	62,3%	308	24,5%	1 256
Branżowa szkoła II stopnia	18	10,8%	106	63,9%	42	25,3%	166
Razem	2 924	13,0%	14 123	63,0%	5 369	24,0%	22 416

Wyzwania związane z edukacją włączającą i integracją społeczną

MEN, w ramach działań na rzecz podnoszenia jakości edukacji, podjął działania na rzecz poprawy dostępności i jakości wsparcia udzielanego dzieciom w wieku do rozpoczęcia nauki w szkole oraz uczniom wszystkich typów i rodzajów szkół. Celem działań jest wspieranie harmonijnego rozwoju uczniów, na który składają się zarówno osiągnięcia szkolne, ale także rozwój osobowy każdego dziecka, w tym w sferze funkcjonowania społeczno-emocjonalnego, a w konsekwencji – jak najlepsze, na miarę możliwości dziecka, przygotowanie do samodzielności w życiu dorosłym.

Wspólna nauka w szkołach ogólnodostępnych dzieci z różnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi, w tym wynikającymi z niepełnosprawności, jest faktem. Z tego też względu MEN prowadzi działania ukierunkowane w szczególności na poprawę warunków i jakości kształcenia oraz wsparcia udzielonego w systemie oświaty w odniesieniu do wszystkich uczniów i uczennic w polskiej szkole.

Istotne znaczenie ma działalność poradni psychologiczno-pedagogicznych, których rolę i znaczenie w systemie wsparcia jest znacząca, w szczególności w zakresie specjalistycznej diagnozy i pomocy. Współpraca poradni psychologiczno-pedagogicznych z przedszkolami, szkołami i placówkami systemu oświaty pozwala na wzajemne wykorzystanie zasobów, w tym organizowanie bezpośredniego wsparcia udzielanego dzieciom i uczniom oraz ich rodzicom na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wzajemne uczenie się w ramach spotkań zespołów nauczycieli i specjalistów, udział w posiedzeniach rad pedagogicznych czy wspólne rozwiązywanie problemów dydaktycznych i wychowawczych.

Działając na podstawie art. 60 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe¹⁰, Minister Edukacji ustalił na rok szkolny 2024/2025 m. in. następujący kierunek realizacji polityki

¹⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 737, z późn. zm.

oświatowej państwa: Wspieranie dobrostanu dzieci i młodzieży, ich zdrowia psychicznego. Rozwijanie u uczniów i wychowanków empatii i wrażliwości na potrzeby innych. Podnoszenie jakości edukacji włączającej i umiejętności pracy z zespołem zróżnicowanym. Publiczne placówki doskonalenia nauczycieli, zgodnie z przepisami § 13 ust. 2 pkt 1 lit. a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli¹¹, zobowiązane są do realizacji doskonalenia nauczycieli w zakresie wynikającym z kierunków realizacji polityki oświatowej państwa oraz wprowadzanych zmian w systemie oświaty. Wypełnianie tego obowiązku jest badane przez kuratorów oświaty w trakcie opiniowania planu pracy placówki doskonalenia nauczycieli przed jego zatwierdzeniem przez organ prowadzący.

Nauczyciele mają możliwość poszerzania swoich kompetencji przez udział w różnego rodzaju formach kształcenia ustawicznego, odpowiadających zarówno ich indywidualnym potrzebom, jak i potrzebom szkoły, w której są zatrudnieni. Dyrektor szkoły jest zobowiązany do zapewnienia nauczycielowi wsparcia w ramach doskonalenia zawodowego, a formy doskonalenia nauczycieli muszą być zgodne z potrzebami szkoły, które rozpoznaje i wyznacza dyrektor danej placówki. Potrzeby w zakresie doskonalenia nauczycieli określane są na każdy rok szkolny. Organ prowadzący, w porozumieniu z dyrektorami szkół, ustala corocznie maksymalną kwotę dofinansowania doskonalenia nauczycieli oraz formy i specjalności kształcenia, na które dofinansowanie jest przyznawane.

Ustawa o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw¹² zawiera m.in. przepisy wprowadzające minimalne standardy zatrudniania nauczycieli specjalistów w ogólnodostępnych i integracyjnych przedszkolach, szkołach oraz zespołach tych przedszkoli i szkół. Przepisy określają sposób wyliczania etatów, w zależności od liczby dzieci lub uczniów w przedszkolach i szkołach. Standardy wprowadzono w dwóch etapach:

- 1) w etapie I od 1 września 2022 r. do 31 sierpnia 2024 r. obowiązywały niższe przejściowe wartości standardów;
- 2) w etapie II od 1 września 2024 zostały wprowadzone docelowe wartości standardów.

Zwiększona liczba nauczycieli specjalistów oznacza zwiększony dostęp do wsparcia psychologiczno-pedagogicznego i specjalistycznego w przedszkolu lub w szkole. Ogólna liczba nauczycieli specjalistów w latach od: 2021/2022 roku szkolnego do obecnego 2024/2025 roku szkolnego, wzrosła o ponad 32,5 tys. etatów (z 21,9 tys. do niemal 54,4 tys. w bieżącym roku szkolnym), co stanowi wzrost o 148,4 %.

Szkoła dostępna dla wszystkich – projekt szkoleniowy dla nauczycieli specjalistów¹³

Celem projektu jest rozwijanie kompetencji nauczycieli specjalistów pracujących w ogólnodostępnych przedszkolach i szkołach w zakresie realizacji – we współpracy z innymi nauczycielami oraz rodzicami uczniów – zadań związanych ze zróżnicowaniem potrzeb uczniów. Projekt ten wpisuje się we wszystkie odpowiedzi na postawione w interpelacji pytania. W projekcie przeszkolonych zostanie 1120 doradców w zakresie dostępności środowiska ucznia się, wyłonionych spośród nauczycieli specjalistów, którzy zgłosili się do projektu. Szacuje się, że docelowo w trakcie prowadzonych działań w swoich środowiskach obejmą oni wsparciem ponad 11 tys. nauczycieli specjalistów (uczenie się poprzez działanie) oraz ok. 30 tys. uczniów. W projekcie opracowanych zostało szereg materiałów szkoleniowych i metodycznych, które udostępnione zostały nieodpłatnie

¹¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 2738.

¹² Ustawa z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022r. poz. 1116, z późn. zm.).

¹³ Projekt jest realizowany przez Instytut Badań Edukacyjnych (IBE) we współpracy z UNICEF na zlecenie MEN. Planowane okres realizacji: I poł. 2023 r. – IV kwartał 2025 r. Finansowanie: UNICEF i budżet MEN. Planowana wartość projektu: 13,2 mln zł.

na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej (ZPE), w tym opisy interwencji, których skuteczność zostanie potwierdzona naukowo.

Niezbędnym warunkiem skutecznej realizacji potrzeb uczniów w praktyce szkolnej jest odpowiednie przygotowanie nauczycieli do pracy z dziećmi z różnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi. Przygotowanie to powinno odbywać się już w trakcie kształcenia nauczycieli. Obecnie nauczyciele są zobowiązani do ciągłego doskonalenia zawodowego, aby dostosować swoje umiejętności do aktualnych potrzeb uczniów. W zakresie doboru metod pracy oraz form wsparcia uczniów, nauczyciele mogą liczyć na pomoc doradców metodycznych oraz specjalistów z publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych. MEN prowadzi także działania wspierające przedszkola i szkoły oferując studia podyplomowe kwalifikacyjne, poprzez realizację projektów w zakresie opracowania modelu szkolenia i doradztwa, doskonalenie nauczycieli przez ogólnopolską placówkę doskonalenia nauczycieli – Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Projekt pn. „Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – opracowanie modelu szkolenia i doradztwa”¹⁴.

Celem projektu było przygotowanie kadr systemu oświaty do pracy w klasach zróżnicowanych pod względem potrzeb edukacyjnych uczniów. W ramach projektu opracowany został model działań szkoleniowo-doradczych dla pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych, placówek doskonalenia nauczycieli, szkół i przedszkoli, kuratoriów oświaty oraz jednostek samorządu terytorialnego, które umożliwią pracownikom tych placówek rozpoznawanie potrzeb dzieci i młodzieży oraz planowanie kompleksowego wsparcia zgodnie z rozpoznanymi indywidualnymi potrzebami.

Na podstawie opracowanych zgodnie z ww. modelem programów i materiałów szkoleniowych w całej Polsce przeszkolono niemal 30 tys. kadr systemu oświaty.

Projekt pn. „Budowa skoordynowanego systemu pomocy specjalistycznej opartego na Specjalistycznych Centrach Wspierających Edukację Włączającą” (SCWEW)¹⁵.

Realizatorem projektu jest ORE, okres realizacji projektu: od 1 października 2023 r. do 31 grudnia 2027 r., docelowo planuje się stworzenie sieci 285 SCWEW. Projekt został pozytywnie zweryfikowany w dwóch projektach pilotażowych zrealizowanych w latach 2020 – 2023, których celem było wykorzystanie doświadczenia nauczycieli szkół i placówek specjalnych na rzecz podniesienia jakości edukacji włączającej i weryfikacja opracowanego w projekcie modelu pracy SCWEW. W ramach projektu pilotażowego utworzono w Polsce - 23 SCWEW. Specjalistyczne Centra Wspierające Edukację Włączającą tworzone w szkołach i placówkach specjalnych, to kolejny z elementów rozbudowywanego systemu wspierania pracy szkół ogólnodostępnych w zakresie zapewnienia optymalnych warunków rozwoju wszystkim uczniom. Pozwoli to na wykorzystanie zasobów wiedzy i doświadczenia nauczycieli oraz specjalistów ze szkół i placówek specjalnych w podnoszeniu jakości kształcenia, wychowania i opieki oferowanej w szkołach ogólnodostępnych, które

w większości przypadków zlokalizowane są najbliżej miejsca zamieszkania dziecka.

Do najważniejszych zadań SCWEW będą należały: wsparcie i doradztwo metodyczne dla nauczycieli oraz pozostałej kadry przedszkoli i szkół, wsparcie dla dzieci lub uczniów i rodziców, zapewnienie dostępu do sprzętu i wyposażenia specjalistycznego poprzez wypożyczanie sprzętu, działalność informacyjna i edukacyjna o edukacji włączającej. Ponadto, w celu koordynacji działalności SCWEW, w ORE utworzono Centrum Koordynujące. Pozwoli to na

¹⁴ W ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w całej Polsce w 2023 r. przeprowadzono szkolenia kadr systemu oświaty w ramach realizacji programu rządowego „Dostępność Plus”. Projekt zakończony: 31 grudnia 2023 r. Wartość projektów: 52 mln zł.

¹⁵ <https://ore.edu.pl/2024/04/budowa-skoordynowanego-systemu-pomocy-specjalistycznej-opartego-na-specjalistycznych-centrach-wspierajacych-edukacje-wlaczajaca-o-projekcie/>

prorowadzenie długofalowej polityki w zakresie badania dostępności i jakości oddziaływań prowadzonych przez SCWEW z całej Polski.

Studia podyplomowe dla nauczycieli specjalistów

Od 2022 roku MEN finansuje realizację nieodpłatnych studiów podyplomowych dla nauczycieli specjalistów, których ukończenie umożliwia poszerzenie wiedzy i umiejętności przez nauczycieli lub zdobycie nowych, dodatkowych kwalifikacji. Pierwotnie były to cztery kierunki: wczesne wspomaganie rozwoju dziecka i wsparcia rodziny¹⁶; doskonalące studia podyplomowe dla nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych prowadzących zajęcia z uczniami o zróżnicowanych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych¹⁷; w zakresie metodyki wspomagania komunikacji językowej uczniów¹⁸; doradca rodziny¹⁹; pedagog specjalny w edukacji włączającej²⁰ Psychologia edukacyjna z przygotowaniem pedagogicznym²¹. W 2024 r. w trzeciej edycji, studia podyplomowe poszerzono na kierunkach: 1) Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka i wsparcie rodziny²²;

2) Pedagog specjalny w edukacji włączającej²³; 3) Psychologia edukacyjna z przygotowaniem pedagogicznym²⁴; 4) Polski język migowy dla nauczycieli²⁵.

MEN zlecił także do realizacji projekty, w ramach których testowane były rozwiązania z zakresu edukacji włączającej, obejmujące m.in. identyfikowanie barier w procesie kształcenia i wchodzenia na rynek pracy, w szczególności uwarunkowanych niepełnosprawnością ucznia, a także opracowywane narzędzi, poradniki i materiały, do wykorzystania w codziennej pracy edukacyjnej i terapeutycznej z uczniami.

Zrealizowane działania to m.in.:

1. Projekt innowacyjno-wdrożeniowy w zakresie oceny funkcjonalnej, zrealizowany przez grupę 5 uczelni²⁶. W projekcie wzięło udział 36 powiatów. Najważniejszymi efektami projektu są:

¹⁶ Uczelnie realizujące: Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie; Uniwersytet Marii Curie- Skłodowskiej w Lublinie; Uniwersytet w Białymstoku; Akademia Zamojska; Uniwersytet Śląski w Katowicach; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Uniwersytet Gdański.

¹⁷ Uczelnie realizujące: Uniwersytet Warszawski; Uniwersytet w Białymstoku; Uniwersytet Śląski w Katowicach; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Uniwersytet Gdański.

¹⁸ Uczelnie realizujące: Karkonoska Akademia Nauk Stosowanych w Jeleniej Górze; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; Uniwersytet Łódzki; Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

¹⁹ Uczelnie realizujące: Uniwersytet Zielonogórski; Collegium Witelona w Legnicy; Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; Akademia Zamojska; Uniwersytet Szczeciński.

²⁰ Uczelnie realizujące: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Uniwersytet Rzeszowski; Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie; Uniwersytet Warszawski; Uniwersytet Jagielloński.

²¹ Uczelnie realizujące: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; Uniwersytet Warszawski; Uniwersytet Jagielloński.

²² Uczelnie realizujące WWR: Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie; Uniwersytet Marii Curie- Skłodowskiej w Lublinie; Uniwersytet w Białymstoku; Akademia Zamojska; Uniwersytet Śląski w Katowicach; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Uniwersytet Gdański; Uniwersytet Szczeciński; Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach; Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie; Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; Uniwersytet Zielonogórski; Uniwersytet Wrocławski.

²³ Uczelnie realizujące kierunek: Uniwersytet Rzeszowski; Uniwersytet Opolski; Uniwersytet w Białymstoku; Uniwersytet Śląski w Katowicach; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Uniwersytet Gdański; Uniwersytet Szczeciński; Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach; Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie; Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; Uniwersytet Warszawski; Uniwersytet Jagielloński.

²⁴ Uczelnie realizujące kierunek: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy; Uniwersytet Marii Curie- Skłodowskiej w Lublinie; Uniwersytet w Białymstoku; Uniwersytet Łódzki; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Uniwersytet Jagielloński; Uniwersytet Szczeciński; Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach; Uniwersytet Warszawski; Uniwersytet Rzeszowski.

²⁵ Uczelnia realizująca kierunek: Uniwersytet Warszawski.

²⁶ Projekt innowacyjno-wdrożeniowy w zakresie oceny funkcjonalnej realizowały uczelnie: Uniwersytet Śląski w Katowicach (koordynator), Uniwersytet Marie Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie.

- wyniki badań przesiewowych ponad 20 tys. dzieci i uczniów, z wykorzystaniem narzędzi diagnostycznych). Największe badania przesiewowe z wykorzystaniem Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF) w Europie,
 - znormalizowane narzędzia do badań przesiewowych dla dzieci i uczniów w wieku do zakończenia szkoły ponadpodstawowej, które docelowo trafią na nauczycieli i specjalistów nieodpłatnie w nowoczesnej formule, dostępne online,
 - 720 opisów przypadków oceny potrzeb i udzielania wsparcia – materiał metodyczny,
 - przetestowany model wsparcia międzysektorowego w różnych powiatach,
 - przetestowana procedura oceny funkcjonalnej, która umożliwia uczestnictwo dziecka lub ucznia w procesie kształcenia, wychowania i przejścia na rynek pracy,
 - rekomendacje dotyczące mechanizmu finansowania.
2. Pilotaż oceny funkcjonalnej i szkolenia dla kadr poradni²⁷. Celem pilotażu było przetestowanie wykorzystania opracowanych narzędzi do przeprowadzenia oceny funkcjonalnej w poradni oraz przeszkolenie pracowników poradni w tym zakresie. W pilotażu brało udział 12 poradni psychologiczno-pedagogicznych. Szkoleniami objętych zostało 1400 osób. Wykonanych zostało 1080 ocen funkcjonalnych.
 3. Pilotaż usług Asystenta Ucznia ze Specjalnymi Potrzebami Edukacyjnymi (ASPE)²⁸. Celem pilotażu było przetestowanie roli i zadań nowego stanowiska niepedagogicznego, wspierającego ucznia. Przygotowano 640 asystentów, którzy pracują w przedszkolach i szkołach. Przygotowany został opis kwalifikacji ASPE do włączenia do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji.
 4. Zasoby do edukacji włączającej, uczestnictwo dzieci i uczniów w zajęciach i życiu szkoły – bezpłatne narzędzia do diagnozy i planowania wsparcia²⁹. Na zlecenie MEN opracowane zostały w pełni bezpłatne i elektroniczne zestawy narzędzi do oceny obszarów: emocjonalno-społecznego, osobowościowego i poznawczego dzieci w wieku 0–25 r.ż. W 2025 r. planowane jest ich udostępnienie dla nauczycieli specjalistów w przedszkolach, szkołach i poradniach psychologiczno-pedagogicznych w specjalnie do tego celu opracowanym systemie teleinformatycznym zapewnianym przez Ministra Edukacji.

²⁷ Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej. Zakończenie: 30 września 2023 r. Wartość: 6,7 mln zł.

²⁸ Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej. Zakończenie projektu: 31 grudnia 2023 r. Wartość: 24 mln zł.

²⁹ Realizatorzy: Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (UKSW), IBE we współpracy z Uniwersytetem Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej (SWPS). Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej (POWER). Wartość 38 mln zł. Zakończony: 30 listopada 2023 r.

5. Opracowanie standardów oceny funkcjonalnej³⁰. Opracowano standardy prowadzenia oceny potrzeb i planowania wsparcia edukacyjno-specjalistycznego w przypadku występowania 7 najczęściej występujących trudności rozwojowych lub trudności w uczeniu się: specyficznych zaburzeń uczenia się, zaburzeń rozwoju mowy i języka, zaburzeń rozwoju intelektualnego, dysfunkcji wzroku, dysfunkcji słuchu, autystycznego spektrum zaburzeń, zaburzeń zachowania i emocji. Standardy zostały skonsultowane ze środowiskiem poradni psychologiczno-pedagogicznych.
6. Materiały edukacyjne i ćwiczeniowe w wersji łatwej do czytania i zrozumienia³¹. Na zlecenie MEiN opracowanych zostało 71 materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych w wersji łatwej do czytania i zrozumienia. Materiały udostępnione są nieodpłatnie na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej (ZPE)³².
7. Kampania informacyjno-promocyjna „Edukacja w zasięgu ręki³³”. Kampania miała na celu promowanie 3 obszarów tematycznych: edukacji włączającej, Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej oraz Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Działania promocyjne objęły m.in.: uruchomienie strony internetowej na której można było znaleźć interesujące artykuły na temat każdego z promowanych obszarów, a także animacje i filmiki, prowadzenie profilu na FB „Edukacja w zasięgu ręki”, emisję spotów radiowych, debata pt. „Edukacja włączająca: nowa jakość w rozwoju polskiego systemu edukacji. Wdrażanie – bariery – efekt³⁴ itp. Wydarzeniem zamykającym kampanię była konferencja „Dostępna szkoła”, która odbyła się 16 listopada 2023 roku w której uczestniczyły 5 173 osoby. Podczas wydarzenia zaprezentowano działania legislacyjne Ministerstwa Edukacji i Nauki w zakresie edukacji włączającej. Eksperti przybliżyli także realizowane przez MEiN (obecnie MEN) działania i projekty PO WER. Uczestnicy konferencji poznali funkcjonalności i możliwości wykorzystania Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej w pracy nauczyciela oraz dowiedzieli się, w jaki sposób Zintegrowany System Kwalifikacji może być narzędziem wspierającym uczenie się przez całe życie.

Zaplanowane i realizowane aktualnie projekty:

1. „Przygotowanie kompleksowego wsparcia poradni psychologiczno-pedagogicznych³⁵ - celem projektu jest wypracowanie i wdrożenie wspólnie z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi opisu zmian w tych jednostkach. Projekt został zapoczątkowany cyklem spotkań z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi (okres luty-kwiecień 2024 r.), w ramach których wypracowywana została koncepcja zmian w systemie poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, polegająca przede wszystkim na wdrożeniu oceny funkcjonalnej i współpracy międzysektorowej. Projekt ma być platformą wspólnego uzgadniania stanowisk przez MEN i poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Z projektem bezpośrednio związany jest konkurs, w którym zorganizowany zostanie konkurs grantów dla poradni. Granty będą miały na celu wsparcie poradni we wdrażaniu wypracowanych zmian.³⁶

³⁰ Realizator: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II we współpracy z przedstawicielami innych uczelni. Okres realizacji: 2021-2023. Finansowanie z budżetu MEiN. Wartość: 0,7 mln zł.

³¹ Finansowanie z budżetu MEiN.

³² <https://zpe.gov.pl/a/materiały-latwe-do-czytania-i-zrozumienia/D1APaQC15>.

³³ Strona kampanii: edukacja.wzasiegureki.pl, Kampania trwała od maja do listopada 2022 r.. Kampania finansowana ze środków Unii Europejskiej oraz budżetu państwa. Kwota przeznaczona na kampanię: 2 799 480,00 zł.

³⁴ Debata dostępna na Facebooku oraz na YouTube (27 maja 2022 r.) <https://www.facebook.com/FRSE.fb/videos/edukacja-w%C5%82%C4%85czaj%C4%85ca/1196397938572631/>; <https://zpe.gov.pl/b/edukacja-w-zasiegu-reki---kompendium-wiedzy-dla-wszystkich/PnCYsVp3G>.

³⁵ Projekt jest realizowany we współpracy ze Szkołą Główną Handlową. Wartość finansowania – 6 mln zł.

³⁶ Więcej na: <https://fersdlaporadni.sgh.waw.pl/>

2. „Wspieranie dostępności edukacji dla dzieci i młodzieży”. Celem projektu jest: wypracowanie i zwalidowanie rozwiązań metodycznych i organizacyjnych wspierających dostępność edukacji dla dzieci i młodzieży oraz rozwijanie kompetencji kadr systemu oświaty w obszarze pracy z dziećmi oraz uczniami i uczennicami z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb edukacyjnych i rozwojowych. Projekt rozpoczął się od międzyresortowej konferencji „Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży. Wspólna praca, najlepsze rozwiązania” w dniu 28 lutego 2024 roku. W projekcie zakłada się uzyskanie następujących rezultatów:

- wsparcie szkoleniowo-doradcze dla min. 14 000 osób z kadr systemu oświaty (wskaźnik produktu),
- opracowanie 51 narzędzi i zestawów materiałów metodycznych do pracy z osobami uczącymi się z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb edukacyjnych i rozwojowych (wskaźnik produktu),
- wsparcie szkoleniowo-doradcze dla 640 rad pedagogicznych w Polsce (wskaźnik produktu),
- zwalidowanie 9 rozwiązań ukierunkowanych na podniesienie jakości edukacji włączającej w Polsce (wskaźnik rezultatu),
- podniesienie kompetencji przez 13 300 osób (wskaźnik rezultatu).

Projekt realizuje Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy, Wartość finansowania – 90 mln zł³⁷.

3. „Budowa skoordynowanego systemu pomocy specjalistycznej opartego na Specjalistycznych Centrach Wspierających Edukację Włączającą”. Projekt jest realizacją Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2020–2030³⁸.

Kształcenie zawodowe uczniów i osób z niepełnosprawnościami

W systemie oświaty dostęp do kształcenia zawodowego zapewniany jest wszystkim osobom, w tym osobom z niepełnosprawnościami. Osoby te mogą kształcić się w zawodach szkolnictwa branżowego określonych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego³⁹ zarówno w szkołach, jak i w formach pozaszkolnych, tj. na kwalifikacyjnych kursach zawodowych lub kursach umiejętności zawodowych. Osoby z niepełnosprawnościami mogą realizować kształcenie we wszystkich zawodach szkolnictwa branżowego, o ile przedstawią orzeczenie lekarza medycyny pracy o braku przeciwwskazań do realizacji praktycznej nauki zawodu. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego określono również zawody dedykowane uczniom z niepełnosprawnością wzroku (*technik tyfloinformatyk, technik masażysta, technik prac biurowych*) oraz z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim (*pracownik pomocniczy fryzjera, pracownik pomocniczy gastronomii, pracownik pomocniczy krawca, pracownik pomocniczy mechanika, pracownik pomocniczy obsługi hotelowej, pracownik pomocniczy ślusarza, pracownik pomocniczy stolarza, pracownik pomocniczy w gospodarce odpadami*).

Niezależnie od powyższego, obecnie w ramach projektu MEN pn. „Porozumienie branżowe na rzecz kształcenia i szkolenia zawodowego. Zwiększanie udziału przedstawicieli i przedstawicieli branż w rozwoju kształcenia zawodowego i uczenia się w miejscu pracy”, współfinansowanego ze środków UE, prowadzone są kompleksowe prace związane z przeglądem i modyfikacją podstaw

³⁷ Więcej na: <https://ibe.edu.pl/pl/opis-wspieranie-dostepnosci-edukacji-dla-dzieci-i-mlodziezy>.

³⁸ Więcej na: <https://www.ore.edu.pl/2024/04/budowa-skoordynowanego-systemu-pomocy-specjalistycznej-opartego-na-specjalistycznych-centrach-wspierajacych-edukacje-wlaczajaca-o-projekcie/>

³⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz. U. z 2024 r. poz. 611, z późn. zm.).

programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego, ustaleniem propozycji nowych zawodów adresowanych do uczennic i uczniów z różnymi niepełnosprawnościami oraz kwalifikacji wolnorynkowych/sektorowych, adresowanych do osób z różnymi niepełnosprawnościami. Przegląd i modyfikacja podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz ustalenie listy zawodów i kwalifikacji adresowanych dla osób z różnymi niepełnosprawnościami

są poprzedzone konsultacjami z przedstawicielami organizacji branżowych właściwych dla poszczególnych dziedzin zawodowych. Propozycje zmian w zawodach oraz propozycje nowych zawodów lub kwalifikacji zostaną wypracowane we współpracy z przedstawicielami organizacji branżowych, a następnie za zgodą ministrów właściwych dla poszczególnych zawodów – wprowadzone do systemu oświaty.

Programy wspierające uczniów z niepełnosprawnościami

Programy i przedsięwzięcia Ministra Edukacji, ustanawiane na podstawie art. 90w ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁴⁰, umożliwiają dzieciom z niepełnosprawnościami pełne uczestnictwo w zajęciach i życiu szkoły. Przedmiotem programów jest wsparcie w zakresie realizacji działań wspierających system oświaty, skierowanych do wszystkich jednostek oświatowych wymienionych w art. 2 ustawy – Prawo oświatowe, m. in. wspieranie działań w zakresie potrzeb oraz aktywności osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami.

- 1) „Rządowy program pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023-2025”

W 2024 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej realizowało ww. program, którego zakres obejmował dofinansowanie zakupu podręczników szkolnych, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych. Program realizowany był na podstawie Uchwały nr 74/2023 Rady Ministrów z dnia 19 maja 2023 r. w sprawie Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023-2025 oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 maja 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023-2025⁴¹. Celem programu jest wyrównywanie szans edukacyjnych i wspieranie rozwoju edukacyjnego uczniów niepełnosprawnych przez dofinansowanie zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych. Wsparcie dotyczy zakupu podręczników do kształcenia ogólnego, w tym podręczników do kształcenia specjalnego lub podręczników do kształcenia w zawodach, dopuszczonych do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz materiałów edukacyjnych do kształcenia ogólnego i zawodowego. Program, realizuje jedno z priorytetowych zadań Państwa, jakim jest likwidacja ubóstwa i społecznego wykluczenia. Program polegający na dofinansowaniu zakupu podręczników i materiałów edukacyjnych oraz materiałów ćwiczeniowych dla uczniów z niepełnosprawnością, był elementem systemu działań mających na celu zmniejszenie różnic edukacyjnych wśród dzieci i młodzieży (występujących ze względu na czynnik ekonomiczny). Był też odpowiedzią na postanowienia Konwencji o Prawach Dziecka⁴². Na realizację programu w 2024 r. zaplanowano 23,5 mln zł, które pochodziły ze środków rezerwy celowej budżetu państwa poz. 26 „Środki na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, zapewnienie uczniom objętym obowiązkiem szkolnym dostępu do bezpłatnych podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych, realizację programu rządowego „Aktywna Tablica” i Narodowego Programu

⁴⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 750, z późn. zm.

⁴¹ Dz. U. poz. 1046

⁴² Art. 2 i 27 Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120 poz. 526, z późn. zm.).

Rozwoju Czytelnictwa - Priorytet 3, a także innych programów rządowych oraz programów i przedsięwzięć ustanawianych w obszarze oświaty i wychowania na podstawie art. 90u i 90w ustawy o systemie oświaty”.

Rządowy program pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023-2025 skierowany jest do uczniów: liceum ogólnokształcącego, technikum, branżowej szkoły I stopnia, branżowej szkoły II stopnia, szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy, klas VI–IX ogólnokształcącej szkoły baletowej lub liceum sztuk plastycznych, klas I i II czteroletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia lub klas III–VI dotychczasowej sześcioletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia prowadzonych w czteroletniej ogólnokształcącej szkole muzycznej II stopnia. W 2024 r. na realizację programu uruchomiono środki w wysokości 22 237 tys. zł. Wykonanie dotacji wyniosło 18.015 tys. zł. W 2024 r. z programu skorzystało 51 517 uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

2) Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów - stypendia i zasiłki szkolne

Zgodnie z przepisami rozdziału 8a „Pomoc materialna dla uczniów” ustawy o systemie oświaty, uczniowie otrzymali wsparcie w formie stypendiów i zasiłków szkolnych. Na realizację pomocy materialnej o charakterze socjalnym w budżecie państwa w 2024 r. zaplanowano środki w łącznej wysokości 225 156 tys. zł. Pomoc w formie stypendiów szkolnych od stycznia do czerwca 2024 r. otrzymało 97 895 uczniów, a od września do grudnia 2024 r. – 77 077 uczniów. Udzielanie świadczeń pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym stanowi zadanie własne gminy. Na realizację tego zadania, zgodnie z art. 70 ustawy z dnia 21 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych⁴³, gminy otrzymały dotację celową z budżetu państwa. Wysokość stypendium wypłaconego uczniowi wynosiła od 99,20 zł do 248,00 zł miesięcznie. Stypendium mogło być wypłacone od jednego do dziesięciu miesięcy w danym roku szkolnym. Dochód uprawniający do ubiegania się o stypendium szkolne wynosił 600 zł/netto na osobę w rodzinie. Wysokość ww. kwoty wyliczana była na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁴⁴. Stypendium szkolne w 2024 r. mógł otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie, w szczególności, gdy występowało: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina była niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe. Stypendium szkolne mogło być udzielane uczniom w formie: całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych, w tym wyrównawczych, wykraczających poza zajęcia realizowane w szkole w ramach planu nauczania, a także udziału w zajęciach edukacyjnych, realizowanych poza szkołą; pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, w tym w szczególności zakupu podręczników.

Zasiłek szkolny przysługuje uczniom, którzy znajdują się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego, np. których sytuacja materialna uległa pogorszeniu z powodu choroby lub z powodu śmierci rodzica. Zasiłek szkolny może być przyznawany w formie świadczenia pieniężnego na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym lub w formie pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym i może być przyznawany raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego (ale nie może przekroczyć jednorazowo pięciokrotności kwoty zasiłku rodzinnego, przysługującego na dziecko w wieku 5-18 lat, określanego w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych⁴⁵). Obecnie maksymalna wysokość zasiłku szkolnego na ucznia wynosi 620 zł (jednorazowo). W 2024 r., uwzględniając zarówno rok szkolny 2023/2024

⁴³ Dz. U. z 2025 r. poz. 439

⁴⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 1283

⁴⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 323, z późn. zm.

(od stycznia do czerwca 2024 r.), jak i 2024/2025 (od września do grudnia 2024 r.), zasiłki szkolne (na okoliczność zdarzeń losowych, w tym pogorszenia się sytuacji materialnej rodziny) wypłacono 4.329 uczniom.

Pomoc materialna o charakterze socjalnym – zasiłek szkolny był przyznawany w formie świadczenia pieniężnego na pokrycie wydatków związanych z edukacją lub w formie pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym. Zasiłek szkolny mógł być przyznany raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego, a jego wysokość nie mogła przekroczyć jednorazowo pięciokrotnej kwoty zasiłku rodzinnego przysługującego na dziecko w wieku 5-18 lat, określanego w art. 6 ust. 2 pkt 2 ustawy o świadczeniach rodzinnych. Takie świadczenie przysługiwało uczniom, którzy znajdowali się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego, np. gdy sytuacja materialna uległa pogorszeniu z powodu śmierci rodzica.

3) Program „Aktywna tablica”

Program był realizowany przez MEN w latach 2020-2024. Celem programu było zapewnienie szkołom niezbędnej infrastruktury w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych w postaci nowoczesnego sprzętu, nowoczesnych pomocy dydaktycznych oraz narzędzi do terapii, tak aby wsparcie finansowe było dostosowane do potrzeb i możliwości wszystkich uczniów i nauczycieli będących beneficjentami Programu. W ramach Programu wsparcie mogły otrzymać m. in.: szkoły podstawowe, w których kształcą się uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym uczniowie niewidomi, uczniowie z innymi niepełnosprawnościami, a także posiadający różnorodne zaburzenia rozwojowe, utrudniające lub uniemożliwiające prawidłowy proces kształcenia i uczenia się) oraz specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze. Środki z budżetu państwa przeznaczone

na realizację programu „Aktywna tablica” w latach 2020-2024 to kwota 290 000 000 zł. Szkoły podstawowe, w których uczą się uczniowie niewidomi, w ramach udzielonego wsparcia finansowego mogły zakupić m. in. notatniki i linijki brajlowskie, inne urządzenia brajlowskie, stanowiące połączenie funkcji ww. notatnika lub linijki. Szkoły podstawowe, w których uczą się uczniowie posiadający różnorodne zaburzenia rozwojowe, utrudniające lub uniemożliwiające prawidłowy proces kształcenia, w ramach udzielonego wsparcia finansowego, mogły zakupić pomoce dydaktyczne lub narzędzia do terapii:

- psychoneurologicznej dla uczniów z zaburzeniami koncentracji i uwagi (w tym z ADHD – Attention Deficit Hyperactivity Disorder, ADD – Attention Deficit Disorder), z niepełnosprawnością intelektualną oraz dla uczniów z zaburzeniami procesów uczenia się (w tym z dysleksją, dyskalkulią),
- procesów komunikacji, w tym zaburzeń przetwarzania słuchowego, dla uczniów z centralnymi zaburzeniami słuchu, słabosłyszających, z zaburzeniami koncentracji i uwagi (w tym z ADHD, ADD, autyzmem),
- dla uczniów posługujących się wspomagającymi i alternatywnymi metodami komunikacji (ACC – *Augmentative and Alternative Communications*), w szczególności uczniów z uszkodzeniami neurologicznymi, porażeniami,
- dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną (w stopniu umiarkowanym, znacznym i głębokim).

Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze dla uczniów niewidomych lub słabowidzących w ramach udzielonego wsparcia finansowego mogły zakupić drukarki brajlowskie, drukarki druku wypukłego i drukarki 3D.

Do 2023 r. zakupiono różnego rodzaju sprzęt, pomoce dydaktyczne i narzędzia do terapii określone w ramach Programu, w tym, w szczególności:

- 2 159 komputerów stacjonarnych lub laptopów dla uczniów niewidomych, niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania pomocy dydaktycznych,
- 58 446 pomocy dydaktycznych lub narzędzi do terapii psychoneurologicznej dla uczniów z zaburzeniami uwagi i koncentracji (w tym: ADHD – Attention Deficit Hyperactivity Disorder, ADD – Attention Deficit Disorder), z niepełnosprawnością intelektualną oraz dla uczniów z zaburzeniami procesów uczenia się, w tym z dysleksją, dyskalkulią,
- 18 591 pomocy dydaktycznych lub narzędzi do terapii procesów komunikacji, w tym zaburzeń przetwarzania słuchowego, dla uczniów z centralnymi zaburzeniami słuchu, słabosłyszących, z zaburzeniami koncentracji i uwagi, w tym z ADHD, ADD, autyzmem,
- 2 369 pomocy dydaktycznych lub narzędzi do terapii dla uczniów posługujących się wspomagającymi i alternatywnymi metodami komunikacji (ACC – Augmentative and Alternative Communications), w szczególności uczniów z uszkodzeniami neurologicznymi, porażeniami,
- 5 437 pomocy dydaktycznych lub narzędzi do terapii dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym i głębokim,
- 25 411 pomocy dydaktycznych lub narzędzi do terapii dla uczniów mających problemy w edukacji szkolnej z zaburzeniami wymagającymi terapii logopedycznej lub psychologicznej,
- 7 401 specjalistycznych oprogramowań do pomocy dydaktycznych lub narzędzi do terapii wykorzystywanego w TIK,
- 25 drukarek brajlowskich,
- 24 drukarek druku wypukłego,
- 19 drukarek 3D.

łącznie zostało zakupionych 119 882 sztuk różnego rodzaju sprzętu, pomocy dydaktycznych i narzędzi do terapii na kwotę 202 946 329 zł dla 5 987 szkół i 8 specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych dla uczniów niewidomych lub słabowidzących.

Z wyrazami szacunku

Z upoważnienia
Ministra Edukacji

Paulina Piechna-Więckiewicz
Podsekretarz Stanu
/ – podpisano cyfrowo/